

– A téma és a gond örökzöld. Volt olyan év, hogy egyetlen fillért nem kaptunk hangszervásárlásra. 1997-ben kaptunk valamennyi pénzt, 1998-ban nem, 1999-ben ismét kaptunk valamennyit – „megverekedtünk” érte. A legnagyobb baj az, hogy egyáltalán nem lehet tervezni, mert nem tudjuk, mire számíthatunk.

– Nincs lehetőségük pályázni?

– Az Opera legfeljebb produkciókra pályázhat, a zenekar speciális pályázatokra számíthat csupán, amit egyébként nem maga intéz, hanem az Opera mint intézmény. Így lehet esetleg új zongorát, zongora karbantartásra pénzt szerezni, hiszen elképesztő tortúrának vannak kitéve nálunk ezek a hangszerek. Vannak olyan hangszer-csoportok, amelyek két éve nem kaptak új hangszert. A fúvósok ugyanúgy rossz helyzetben vannak, mint a vonósok, akik legutóbb (két vagy három éve) egy öthúros nagybőgőt kaptak.

– Hány embernek van saját hangszere? Olyan amit szégyenkezés nélkül itt is kézbe vehet?

– 20% körülinek gondolom ezt az arányt. Van azonban olyan kollégánk, aki jobb minőségű saját hangszerrel rendelkezik, mint amit az Opera biztosítani tudna. Aki saját hangszert használja, annak némi költséget tudunk biztosítani javításra és nád- illetve húrvasárlásának költségeit fedezni tudjuk.

Ha arról nem is álmodhatunk, hogy – hasonlóan a világ nagy zenekariához – kijelöljük, hogy az ideális hangzás érdekében milyen márkájú hangszereket használhatnak a fúvóskollégák, arról azért szoktam álmodni, hogy Mozartokat, Beethoveneket (zenekari koncerteken Brahmsig bezárólag a szimfonikus műveket) például bécsi trombitán játsszák a trombitások. Jó lenne nem ezekkel a modern üstdobokkal játszani a Mozart operákat – egészen más lenne a hangzás és a hangulat.

Van okunk az öröme is, hiszen előadásaink mind az Operában mind az Erkel Színházban nagyon látogatottak. Érdekes módon a Thália Színházbeli előadások nem tudják megtölteni a nézőteret. Két éve lesz, hogy színpadra állí-

tották ott A varázsfuvolát, sztárokat szerződtettek és még így sem volt telt ház. Az Erkel Színházban ugyanez a darab, ugyanabban a rendezésben, úgynevezett hétköznapi szereposztással is telt házat képes vonzani.

– Milyen időszakot él meg mostanában a Filharmóniai Társaság Zenekara?

– Koncertjeink nagyon népszerűek, és – nyilván a helyszín miatt is – telt házakkal mennek. Úgy érzem, javult is a zenekar játéka. Minden bizonnyal ebben a karmesterek személyének óriási a szerepe, hiszen Saccani mellett nagyon jó vendégkarmesterekkel dolgozunk együtt.

Új korszakot jelent hangszeres muzsikusaink életében a nemrég üzembe helyezett új próbaterem. Évtizedek óta megoldatlan próbaterem-kérdésünket megoldottnak látjuk a Jókai utcában kapott helyiséggel, amely megfelelő méretű és akusztikájú, ahol elfér a kórus, elférnek az énekesek. A muzsikusok szeretik, bár a terem „belakása” még az elkövetkező hónapok feladata.

Tóth Anna

A kirakat rendezés alatt...

Kormányzati intézkedések a Nemzeti Filharmonikusok háza táján Újabb beszélgetés Kovács Gézával, az NFZ igazgatójával

– Még nincs két hete, hogy Önnel és Mali Istvánmal, az Operazenekar igazgatójával egyfajta pénzügyi egyensúly megteremtéséről beszélgettünk; arról, hogy az egy évvel ezelőtt bevezetett művészeti bérpótlék némileg csökkentette a hazánk vezető szimfonikus zenekarai között kialakult bérfeszültséget. Most, február 23-án újabb, bizonyos szempontból magyarázatra szoruló fejlemények ingatták meg ezt az egyébként még nem is túl szilárd egyensúlyt. Először arról szerezhetünk tudomást, hogy a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma jelentősen meg kívánja növelni a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár számára juttatott költségvetési pénzt, amelyben a bérek komoly megemelése is benne foglaltatik. Kissé csodálkozott a szakma, hogy ennek az örömteli bejelentésnek, amelyet sajtótájékoztatón kívánt nyilvánosságra hozni a Minisztérium, miért csak akkora publicitást szánnak, amekkora egy viszonylag szűk körben, meglehetősen az utolsó pillanatban kézbesített meghívó révén biztosítható? A bejelentés után azonban érthetővé vált minden: nyilván nem lett volna célszerű idő előtt nyilvánosságra hozni a miniszteri biztos kinevezésének tényét.

Őn, mint a zenekar igazgatója, mit érzett ezekből az előkészületekből, miről volt, vagy nem volt tudomása és most hogyan értékeli a kialakult helyzetet?

– A kormány szándékáról, hogy a második félétől jelentősen meg kívánja növelni a Nemzeti Filharmonikusok költségvetési támogatását

és ennek fejében (mintegy cserében) lehetőséget szeretne biztosítani a minőség észrevehető javítására, természetesen volt tudomásom. Azt is tudtam, hogy a tárca minisztere sajtótájékoztatón jelent majd be ezeket a terveket. A miniszteri biztos kinevezésének ténye engem is meglepett és első pillanatban nem is értettem ennek okát. A bejelentés másnapján azonban volt szerencsém beszélni a miniszteri biztossal, akit korábban is ismertem már. Vele, mint a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat magyarországi vezetőjével korábban is volt már kapcsolat; tavaly május 30-án közös koncertünk volt a Kongresszusi Központban. Ő engem arról tájékoztatott, hogy ez a döntés egy rendkívül szigorú konspiráció keretein belül született meg, valóban csak három-négy ember tudott a Nemzeti Filharmonikusok kapcsán létrehozott új intézményről.

– Felmerült-e Önben a kérdés és ha igen, kapott-e magyarázatot arra, hogyan került a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat magyarországi vezetője abba a helyzetbe, hogy egy szimfonikus zenekar kormánybiztosa legyen?

– Ő Kocsis Zoltán régi rajongójaként valamint a zene, a kultúra elkötelezettjeként a maga eszközeivel és lehetőségeivel igen aktívan képviselte a mi ügyünket is az elmúlt egy-két esztendőben. Az történt, hogy a politikusok megkérték: tanácsadói, ötletadói szerepét cserélje fel egy időre joghatáskörrel, felelősséggel teli pozícióra. Dr. Edvi Péter biztosított engem arról, hogy megbízatása,

személyes szándéka szerint egyáltalán nem kíván közvetlenül beavatkozni az intézmény belső életébe, az ő feladata elsősorban majd a Minisztériumon belül koordinálni azokat az esetleges gyors döntést igénylő folyamatokat, amelyek a Nemzeti Filharmonikusok belső átalakításához szükségesek. A dolgok rendje szerint ugyanis egy minisztérium a maga bürokratikus módján, kissé lassan dolgozik, ám ezeket egy jószerével teljhatalmú miniszteri biztos jelentősen felgyorsíthatja.

– Mit jelent mindez a gyakorlatban? Milyen változások mely folyamataihoz van szükség miniszteri biztosra?

– Ezt most még magam sem tudom egészen pontosan. Válaszokat a most következő napok megbeszéléseitől, tárgyalásaitól várok. Fontosnak tartom leszögezni, hogy örülök, mert nem az intézmény belső munkája váltotta ki ezt a minisztériumi döntést. Ilyesmire ugyanis akkor szokott sor kerülni, amikor valamilyen gazdasági vagy egyéb jellegű válság van az adott helyen, amelynek megoldása nem várható az intézmény vezetőitől. A tények, a számok arról tanúskodnak, hogy a zenekar gazdálkodása kiegyensúlyozott, sőt sikeres, ami pedig a tartalmi munkát illeti sem beszélhetünk válságról. Nem hiszem, hogy létezik művészeti intézmény művészeti problémák nélkül és elképzelhető, hogy bizonyos struktúrák kiigazításával lehet ezt a munkát tökéletesíteni. Ebben teljes volt köztem és a miniszteri biztos között az egyetértés.

– Milyen struktúrák kiigazításáról lehet szó a minőség javításának érdekében azon kívül, hogy valaki jól vagy rosszul játszik hangszerén?

– Intézményünk szerkezetét az határozza meg, hogy három szervezeti egységből (a zenekarból, a kórusból és kottatárból) valamint az ezeket kiszolgáló apparátusból áll. Ezek arányain szükség szerint lehet például változtatni, bár nincs tudomásom arról, hogy éppen ez lenne a minisztérium célja. De adott esetben lehet a zenekaron belüli struktúraváltásról is beszélni: lehet bővíteni vagy szűkíteni az együttes létszámát. Ebben a pillanatban a mi zenekarunk az ötös fák, ötös rezek, hat kürt és a hozzárendelt nagy létszámú vonóskar felállással működik. Ebben a pillanatban 103 teljes munkakörben foglalkozott közalkalmazott, öt saját szándékából egyéni vállalkozóként működő kolléga és néhány egyéb jogviszonyban álló muzsikusk alkotja a Nemzeti Filharmonikus Zenekart. Megfelelő szakmai indokok esetén ezen lehet változtatni, ám jelen pillanatban a működést kiegyensúlyozottnak tartom – és ezt ebben a pillanatban senki sem cáfolja.

– Mivel lehet megindokolni akkor a miniszteri döntés szükségességét?

– A döntés éppen azzal indokolható, ami eredetileg (illetve eredeti tudomásom szerint) a hétfői sajtótájékoztató témája lett volna, nevezetesen a pénzügyi támogatás szándékolt fokozásával illetve az ezzel szoros összefüggésben lévő minősítés megoldásával. Szükségessé vált ugyanis egy, a zenekart és a kórust érintő minősítési rendszer, amit sem az érdekvédelem, sem a művészeti tanács, sem a munkáltatói és művészeti vezetői oldal nem vitatott. Vita a dolog mikéntje körül van, hiszen nagyon pontosan kell megfogalmazni egy olyan szabályzatot, aminek végeredményeként némelyek előreláthatóan a zenekari hierarchiában, némelyek pedig kikerülhetnek az együttesből. Ismereteim és tudomásom szerint a minősítési rendszer elkészülte felgyorsul a miniszteri biztos munkája révén.

A másik indok azzal magyarázható, hogy – tegnap szerzett információim alapján – az intézmény teljes átvilágítására is sor kerül az elkövetkező hónapok során. Ügyvédi irodákat bíztak meg az átvilágítás lebonyolításával. Mindebben én készségesen részt veszek, hiszen a tavalyi esztendő során több hónapig tartó, nagyon részletes és átfogó felügyeleti ellenőrzésen esett át intézményünk, ezt követte az APEH majd hamarosan a Társadalombiztosítás. Kirívó problémákat nem hiszem, hogy találnak majd működésünkben, aminek szigorú jogszabályok – Államháztartási Törvény, Közalkalmazottak Jogállásáról szóló törvény és az egyéb általános jogszabályok – adnak keretet.

Az átvilágítás eredménye része lesz annak a jelentésnek, amit a miniszteri biztos úr majd a miniszter úr elé tesz június végén és a - reményeink szerint - augusztus végétől folyósított költségvetési plusztámogatással véget ér a miniszteri biztos megbízatása. Ezt az időpontot ő maga határozta meg megbeszélésünkön azzal a kitételrel, hogy szükség esetén egy hónappal meghosszabbíthatják kinevezését.

Ebben a pillanatban ennyit tudok. Február 24-én tartunk rendkívüli társulati ülést, amelyen a miniszter úr tájékoztatja a tagságot és bemutatkozik a miniszteri biztos, valamint az átvilágítást végző ügyvédi irodák képviselői is. Ezt megbeszélés követi és a társulati ülés utáni napon nyílt napot tart a miniszteri biztos úr, amikor az intézmény bármelyik alkalmazottja felkeresheti Edvi Péter urat konzultációs, tájékoztatósi célból. Az átvilágítás szempontjairól és részleteiről március első hetében beszélünk majd. Minden bizonnyal szó lesz gazdálkodási, munkaszervezési, létszám- és bérgazdálkodási, egyéb munkajogi kérdésekről. Az átvilágítást végző cégek vezetői szándékuk szerint ezzel a munkával, a külső szakértő tekintetével érzékelt problémák feltárásával nekem kívánnak segítséget nyújtani.

– A dolog azért nem ilyen egyértelmű számomra, mert az ilyen jellegű átvilágítások sok pénzbe kerülnek és akkor szoktak ehhez az eszközökhöz nyúlni, amikor valahol súlyos problémák jelentkeznek és megoldásukhoz nagyobb állami

tehovallalásra van szükség. Arra nem tudok példát, hogy viszonylagos (nem olyan rég és nagyon nehezen létrehozott) nyugalmi állapotban támogatás növelésről nyilatkozzanak és ezzel egyúttal átvilágítást rendeljenek el.

– Ennek megvan a maga logikája. A költségvetési támogatás emelésének bejelentése egyfajta szándékról tanúskodik annak érdekében, hogy ez jelentős minőség javulást eredményezzen és az itt foglalkoztatott művészek ne kényszerüljenek energiáik szétforgácsolására a sok egyéb munkával. hahhívval. Ezt szükségyszerűen megelőzi egy teljes körű átvilágítás. A sorrendet is így határozták meg: a miniszteri biztosnak június 30-ig jelentést kell tennie az itt tapasztaltokról, hiszen e jelentés birtokában tud továbblépni a miniszter. A szóban forgó pénz ugyanis nem áll a minisztérium rendelkezésére, erről a kormánynak kell döntenie. Ez nem születhet meg pusztán egy miniszteri szándék alapján, ezt megfelelően alá kell tudni támasztani – ezt szolgál(hat)ja a miniszteri biztos jelentése is.

Rémhír?

Tavaly májusban a Zeneakadémia könyvtárában akadt valami csekély dolgom. Be is fejeztem úgy 3/4 10-re, s meglepetten láttam, alig lehet kimenni a kapun. Máskor tanárok-növendékek szállingóznak befelé, azon a reggelen csak jöttek és jöttek a népek. Amikor kijutottam a Király utcába még inkább meglepett a látvány, mert egészen a körút sarkáig húzódtott a belépni vágyók sora. S nem fogyott el míg a 6-os villamosra vártam. Türelmesen várt csupa korombeli, vagy még idősebb nyugdíjas. Mit osztanak vajon az Akadémián? – ez volt az első reflex-gondolatom. Mert '45-ben krumpliért, '56-ban kenyérért álltunk sorba, de nem a Liszt Ferenc nevét viselő intézet előtt. Végre rájöttem, a Rádiózenekar Mozart-Debussy-Ravel ciklusának nyilvános főpróbájára áramlik az esti helyárakat megfizetni nem tudó tömeg.

Ez nem rémhír, hanem felemelő valóság (volt?). Ide kívánczok egy 15 éves olvasmány-émlékem. Boros Attila írja: „Érthetetlen és azóta is megmagyarázhatatlan közjáték zavarta meg az együttes rendszeres munkáját 1946. augusztus 30-án. A Rádió vezérigazgatója, bizonyos Kelen Péter Pál azonnali hatállyal megszüntetni kívánta az együttest, pontosabban: a muzsikusk többségének elbocsátása után csak egy kis együttest kívánt foglalkoztatni. A zenekar panasszal fordult a Zenész Szakszervezethez. A szakszervezet vezetője azonnal tárgyalt a Rádió vezérigazgatójával, eredménytelenül. Ezért másnap, augusztus 31-én a szakszervezet felszólítására a zenekar sztrájkba lépett. Az újságok is foglalkoztak az eseménnyel. A Színész Szakszervezet pedig szolidaritásáról biztosította zenész kollégáit. Szeptember 1-jén Kelen Péter Pál visszavonta határozatát. A zenekar győzött. Ez volt az első és az utolsó disszonáns akkord - de milyen disszonáns! - a Rádió vezetőisége és a muzsikusk között.” (Boros Attila: Muzsika és mikrofon. Rádiózenekar négy évtizede. Zeneműkiadó 1985. 16–17. old.)

Ne foglalkozzunk azzal most, hogy „bizonyos Kelen Péter Pál” úttörője volt az önálló ma-

gyar művészlemez-kiadásnak. Azzal se, hogy nem tudhatjuk, a Forint bevezetését (1946. augusztus 1.) követő roppant pénzszűkében, amikor az infláció újbóli elszabadulását megakadályozandó szigorúan korlátozták a pénzverde és a bankkónyomda „termelését”, mi vitte rá a Rádió vezetését ily drasztikus lépésre. (Egy darabka ön-életrajz: augusztusban családfejenként 14 éves kölyök létemre, mint egy gyógyszer-nagykereskedés kifutója – szaladj ide, menj oda –, akinek nettó 14 forintos heti bére volt iskolakezdésig a családi kassza egyetlen bevétele.)

A kulcsszó az „utolsó disszonáns akkord” - bár így lenne mindmáig. Mert az a rémhír járja, hogy lenne készülőnek tervek a Rádiózenekar szélnek eresztésére. Hogy ez gondolatki-sérltet-e, vagy munkaanyag, létezik-e egyáltalán ilyen elgondolás, azt persze nem tudhatom. Mindenesetre örülnék, ha a rémhírterjesztők számát szaporítanám csupán; ez távolról sem olyan kockázatos tevékenység manapság, mint volt 1944-ben, vagy '51-ben.

Vannak jelei, hogy a muzsikusk közötti szolidaritást felváltja a zenész zenésznek farkasa mentalitás. Fischer Ivánnal készült kolumnás – egész oldalt betöltő – interjú olvasok a Népszavában (február 19. szombat, Szép Szó melléklet III. o.): „Nemzetközi összehasonlításban a magyar zenészfizetések túl alacsonyak. Itthon ugyanis eltartunk sok zenekart és operatársulatot és mindezt csak alacsonyan tudjuk honorálni.” Az első mondat – a versenyszféra kiemelt posztjait leszámítva – minden szakmára országosan érvényes, beleértve az utcaseprőt. Hanem, hogy opera-együttesből sok működne, azt még a legfiskálisabb gondolkozású pénzügyminiszteriumi beamter sem állítaná. Érdemes töprengeni azon, hogy zenekarból sok van-e, vagy túl sok; utóbbi esetben melyike(ke)t kellene megszüntetni, hogy a fennmaradók jobb anyagi kondíciók közé jussanak.

MTI-hír: „A korszerű szervezeti-működési felépítés, a megfelelő pénzügyi háttér kialakítása érdekében Edvi Péter személyében miniszteri biztos koordinálja a Nemzeti Filharmonikusok-

– Minden bizonnyal megvan a miniszteri biztos feladata, bár éppen a Nemzeti Filharmonikus Zenekar esetében nem egészen egyértelmű a helyzet. Itt ugyanis szakképzett, hatékonyan működő menedzsment áll a zenekar mögött, amit nemzetközileg elismert muzsikustekintély irányít. Az együttes gazdálkodása rendben van, nemrég ellenőrizték és ha valóban emelni kell a szakmai színvonalat, azt az itt dolgozó, megfelelően felkészült emberek révén lehet elérni. A miniszteri biztos nem tartja feladatának az intézmény belső életének bármifajta megváltoztatását – mi lesz akkor a dolga?

– Az itteni változások minisztériumon belüli koordinálása.

– Ha mindez sikerrel jár és a miniszteri szándékból valóság lesz, az együttes bére jelentősen megemelkedik, ki ad magyarázatot (sőt még inkább pénzt) a többi zenekarnak? Lincshangulat várható muzsikuskaink között és az intézkedésnek nem lehet az a célja, hogy újabb bérvitákat szítson és népvándorlást indukáljon a Nemzeti Fil-

harmonikus valamint a többi vezető magyar szimfonikus zenekar között.

– Ezt nem az én feladatom értékelni és minősíteni. Arra hivatkozhatom csupán, hogy a sajtóközlemény fontos pontjaként szerepelt a minket érintő rendelkezés mintegy kezdő lépésként való meghatározása, amely általában a magyar szimfonikus zenekarok sorsának, anyagi helyzetének megjavítására irányuló folyamat elejét jelenti csupán. Nem tudok arról egyébként, hogy olyan tervezet lenne a zenei életünket szabályozó boszorkánykonyhában, amely az összes szimfonikus zenekarra vonatkozó koncepcióról szólna, de lehet, hogy a dolog e kezdeti stádiumában ennek úgy kell lennie, ahogy most van. Amint esetleg publikus lesz a tervezés és konzultációra kérik fel a szakmai szervezeteket, abban majd boldogan részt veszek. Mint zenei ügyekben felelősséget érző ember ösztintén úgy gondolom, hogy nem is lenne kívánatos, ha nálunk megállna ez a folyamat.

– A jóléthez vezető út tehát valamiféle minőségi változást feltételez a zenekar részéről. Az idő sürget, hiszen a jelentésnek június végéig el kell készülnie, a kormány döntésének augusztusig meg kell születnie. Milyen technológiát választottak az illetékesek arra, hogy felmérjék a minőség javítását illető legszükségesebb tennivalókat?

– A minősítésnek – a törvények szerint – minősítési rendszer alapján kell kialakulnia. A miniszter kiad egy rendeletet, amely (a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény alapján) e speciális területre előírja, hogy a nálunk alkalmazott művészeket milyen elvek alapján és milyen rend szerint kell minősíteni. Ez a rendelet vélhetően tavasszal megjelenik.

– Mi tartalmazhat még egy ilyen rendelet? Két éve arról beszélgettünk, hogy teljesen indokolatlanul háborognak muzsikuskok, amikor Kocsis Zoltán valamilyen meghallgatást kért annak érdekében, hogy mindenkit jobban megismerjen. Akkor elhangzott, hogy a kérés indokolt. Tíz napja arról beszélgettünk, hogy a minőségi bérpótlék első évfordulóján (már 2000-ben!) újra tárgyalták a muzsikuskok minősítését – milyen szempontok jöhetnek még, amelyek alapján szelektálni lehet közöttük?

– Valószínűleg meghallgatásra lesz szükség, ahol nem egy, hanem több fordulóban játszanak majd a muzsikuskok. A meghallgatások anyagát szigorúan a zenekari repertoárból választják ki, senkit sem kényszeríthetnek versenyművek előadására. A minősítéskor nemcsak a meghallgatás „eredménye” dönt, hiszen a közalkalmazotti törvény is azt mondja ki, hogy hosszabb periódus figyelembevételével lehet kialakítani a közalkalmazott minősítését. Ez a mi esetünkben azt jelenti, hogy adalékként a minőségi bérpótlék megállapításakor született jegyzőkönyv adatai és az esetleges meghallgatás végeredményei együttesen dönthetnek a muzsikuskok sorsáról. A zeneigazgató a több forrásból származó információk alapján készíti majd el a kollégák minősítését, ami – értelemszerűen – kapukat nyit majd minden irányba. Meg is lehet válni muzsikuskoktól, amire eddig nem volt lehetőség. Szakmai alkal-

matlanságot eddig nem lehetett bizonyítani; jogszzerűen, indulatoktól mentesen, hosszabb tárgyszerű eljárás végén eddig Magyarországon még nem lehetett egyetlen zenekarból sem elküldeni senkit, mert nem volt alkalmas arra a munkára, amit végzett. Ugyanez az eljárás azonban lehetőségeket is teremt például egészséges belső mobilitásra. Bizonyos vezetői (szólamvezetői, koncertmesteri) megbízatások, mint mindenütt a nagyvilágban meghatározott időre kellene, hogy szóljanak – nem mindenütt azok. Nálunk ez jogilag elég kusza alakult; vannak életre, két évre vagy ennél többre szóló megbízatások. Nem árt itt sem rendet rakni. Át kéne alakítani kissé a Kollektív Szerződést illetve a Szervezeti és Működési Szabályzatot, mivel jelenleg igen nehézkes lenne például egy kiugróan tehetséges muzsikusknak előre jutnia, még akkor is, ha történetesen az adott szólam vezetője már megfáradt és nem tudja olyan színvonalon teljesíteni megbízatását, ahogy annak előtte. Miért nem lehet ezt úgy megoldani, hogy senkit se érjen erkölcsi és presztízvesztés és hogy a szólam maga is jól járjon? A minősítési rendszer akkor lesz jó, ha ezeket az elemeket mind tartalmazza. Ennek még az az előnye sem elhanyagolható, hogy idővel – valószínűleg – nemcsak nálunk, de a többi zenekarban is megindulna ez a feltétlenül pozitív szakmai változást indukáló folyamat.

– Teljesen logikus és érthető minden, amivel a minősítési rendszer megváltozásának szükségességét indokolta. Az nem világos, hogy ha két évvel ezelőtt ugyanezek a muzsikuskok ugyanennek a zeneigazgatónak próbát játszottak és egy hónappal ezelőtt ugyanez előtt a szakmai vizsgáló bizottság előtt „megmérettek”, miért kapnának más minősítést? Június végéig mi változhat meg, mi derülhet ki, ami eddig titokban maradt?

– A zeneigazgatónak minden bizonnyal konkrét elképzelései vannak minden zenekari muzsikusról, de mindenkit óva intenek attól, hogy sorsáról egyetlen zeneigazgató döntsön. Így gondolkodik Kocsis Zoltán is, amikor nemzetközi szaktekinetelyekből álló zsűrit és több fordulóval tervez a minősítés megvalósítása esetén. Ez akkor már három fórum, amit kiegészíthet még a tanácsadó testületként működő Művészeti Tanács is.

– Ön világiárt ember, több nyelven beszél, nemzetközi szervezetek elismert tagja, a PEARLE munkájának aktív részese – van-e tudomása arról, hogy Európában egy zenekar bármennyire is szükséges minősítési rendszeréről, belső átalakulásáról egy minisztérium bürokratikus testülete döntsön, egy kormány megbízott közbeiktatásával? Miért nem tudja ezt egy erre is felkészült zenekar megoldani, ha azt mondják neki: biztosítjuk a kért fizetéseket, ha az együttes az általunk megkívánt minősítést nyújtja?

– Országoként változó a helyzet. Németországban a Zeneművész és Színházművész Szövetség köt kollektív szerződést a német szakszervezetekkel. Ez a kollektív szerződés minden zenekarra vonatkozik és évről-évre felújítják. Ott szigorú, több évtized alatt kialakított kategorizálási rend van érvényben és a finanszírozás is je-

ről (sic!) készül mindenre kiterjedő felmérést – jelentette be hétfői tájékoztatóján Rockenbauer Zoltán (Népszabadság, február 22., kedd, 3. o.). Öröm a megfelelő pénzügyi háttér megteremtése, miként örülni tudnék a veszekedős Fesztiválzenekar megfelelő pénzügyi háttérének is. De nem alszik bennem a kisördög, amely azt mondja, ha X-nek nagyobb szelet jut a zenekultúra nevé tortából, szükségképpen Y hoppon marad.

A Rádiózenekar már nincs a bérlisták dobogós helyén, miközben délelőtt a szegény, este a tehetősebb zenekarátok töltik meg hangversenynein a termet. Miközben külföldi turnéinak visszhangja miatt sem kell szégyenkeznie. A nemzeti zenekultúrának éppoly aranyalapja, mint ... (és most nem tartok névsorolvasást). Megalakulása csekély 20 évvel maradt el a művelt világtól. Lipcsében - nem főváros! - 1924-től tartott fenn szimfonikus zenekart a helyi rádió. Alapító karmestere történetesen magyar: Szendrei Aladár, Kodály zeneakadémiai osztálytársa. A Magyar Rádió nagyegyüttese idén 55 esztendő. Hogy ne történéskedjem módfelett, csupán azt jegyzem meg, a Hungaroton szinte kizárólag a Rádiózenekart teszi CD-re, ha kortárs zeneszerzőink szimfonikus kompozícióit bocsátja ki. Ha másként nem, koncertfelvételről. Részé ez a zene nemzeti vagyonának?

Maradva a rémhírnél: a zenekart kétféleképp lehet kivégezni. Gyors halállal, amihez elegendő egy aláírás-pecsét-iktatószám a papíroson. Lassú kínszenvedéssel, ha a bérek annyira elmaradnak az élmezőnytől, hogy elvándorolnak a legjobb erők. Kelen Péter Pál bekerült az írott zenetörténetbe. Arra kevésbé emlékszünk, Bartókkal, Dohnányival, a fiatal Ferencsikkel készített hanglémez a 30-as években, s az ő Pátria cége préselte a Rádióban készült népzene felvételek monumentális sorozatát. Remélem, döntéshozó nem kíván ismét negatív zenetörténeti személységgé válni.

Fischer Iván interjújának nagybetűs címe idézet a beszélgetésből: „A zenész zenéljen, és a közönség döntse el, kit hallgat szívesen.” –
Úgy legyen!
Breuer János

TISZTELETJEGGYEL

Ami Beethoven mögött van

lentősen különbözik a magyarétól. A kollektív szerződés megfogalmazásakor ott sok olyan elemet, amiről mi még csak vitatkoztunk, már axiómaként szerepeltetnek. Van egy szakmai testület, amely a munkáltatói oldalt képviseli, van egy érdekvédelmi szervezet, amely a munkavállalók érdekeit képviseli és van egy állam, amely ugyan jelentős részt vállal a német zenekarok finanszírozásában, de erre a két testületre bízta, hogy egyezzenek meg. Itt tehát nem fordulhat elő a nálunk tapasztalt megoldás. (Most a munkáltatók mondták fel éppen Németországban a kollektív szerződést, mert olyan magasnak ítélték a béreket, hogy szinte finanszírozhatatlanná válnak a zenekarok. Ezért a zenekaroknál belső strukturális változásokat kell végrehajtani: elképzelhető, hogy jelentős számban csökken például az „A” és „B” kategóriás zenekarok törzslétszáma).

Franciaországban, ahol az állam szintén nagyon jelentős részt vállal a zenekarok fenntartásában, tudtommal nem fordult még elő a miénkhez hasonló eset. Angliában eleve más a helyzet, mivel egy-két önkormányzati zenekar leszámítva, az összes vezető zenekar önkormányzós, vagyis kft-ként működik és ha kapnak az államtól vagy önkormányzattól pénzt, kapnak, ha nem kapnak, akkor nem kapnak. Ott tehát eleve nem is szólhat bele az állam a zenekarok dolgába. Ugyanez igaz az Egyesült Államokban is, ahol többnyire önkormányzatok a fenntartók, ahol a fenntartók tagokat delegálnak az igazgató tanácsba. A tulajdonos (a fenntartó) annyi embert küld a testületekbe, hogy érvényesíteni tudja akarát. Ez a helyzet Hollandiában is, ahol a fenntartó közvetlenül jelen van az igazgató tanácsokban, az együttesek működtetésében. Az adminisztratív struktúra tehát úgy néz ki, hogy van az ügyvezető igazgató, aki jogszabályok szerint intézi az ügyeket. A nagy döntéseket az igazgató tanács hozza meg, ahol díszként ott van egy-két muzikus és zenekari adminisztrátor és az összes többi tag a tulajdonosi jogok gyakorlója. A magyar törvénykezés a költségvetési intézményeknél az egyszemélyi felelős vezetőt nevezi meg az intézmény vezetőjeként és nem valamilyen testületet. Ha a fenntartó úgy gondolja, hogy egy intézménynél jelentős változásra van szükség, megteszi azt a lépést, amit most is megtett, hogy például kinevez egy miniszteri biztost.

– Mit vár a zenekar részéről? Milyen reakciókat, milyen lépéseket, esetleg indulatokat?

– Erre nehéz most válaszolni. Mindenesetre megállapodtunk a miniszteri biztossal, hogy ő maga mindenki, ezen belül az érdekvédelem rendelkezésére is áll majd a már említett konzultáció alkalmával. Másfelől azonban úgy gondolom, hogy a belső gondok megoldása nem az ő napi feladata, hanem továbbra is az enyém és én ez alól nem is akarok kibújni. A miniszteri biztossal való külön konzultációra akkor van szükség, ha a tárgyalások túlnőnek az intézmény keretein. Ilyen például a létszám, ami neuralgikus pontja az érdekvédelem és az intézményvezetés együttműködésének. Nekem államtitkári állásfoglalás áll rendelkezésemre,

Aki csak kedveli a klasszikus zenét, de aktívan nem műveli, bele sem gondol igazából, mi is van voltaképpen egy Beethoven-szimfónia mögött. Vagyis hát jóhiszeműen azt feltételezi, hogy elsősorban Beethoven van mögötte – no meg sok-sok megszállott, hozzáértő ember, akik szeretik és értik Beethoven. Rég rossz, ha egy hangverseny-látogatónak azzal kell foglalkoznia, hogy milyen úton-módon jön létre a zenei élmény, ahelyett, hogy minden pórásával a muzsika befogadásának adná át magát.

Az a szomorú fejlemény, hogy a sajtóban hovatovább túlsúlyba kerültek a szimfonikus zenekarok megélhetési és túlélési küzdelmével kapcsolatos tudósítások a művészi kérdésekkel szemben, a kibicet a rossz emlékeztető médiaháború hónapjaira emlékezteti. Akkor fordult ki a sarkaiból úgy a nyilvánosság, hogy maguk a hírek gyártói kerültek a lapok hasábjaira, a tévé- és rádióműsorokba: a valóság helyett a tükör saját magát mutatta felénk. Mostanában ugyanez történik a komolyzenei életben – annyi módosulással, hogy az emberek még kevésbé értik, mi folyik a kulisszák mögött. A Fesztiválzenekar decemberi ülésstrájkja nem csupán médiaesemény lett, hanem a bulvársajtónak is felkapott témája – a történések mögött azonban viszonylag kevesen tudtak és akartak bepillantani.

Mint ahogy most sem ért a kívülálló egy sereg olyan adalékot és kijelentést, amivel naponta nyakon öntik. A Fesztiválzenekar rétestésztafényű történetéből is csak nehezen lehet kiszűrni a tényeket: a főváros a költségvetéséből csupán 198 milliót akar adni a korábban elkényeztetett zenekarnak, míg az alapítvány 310 milliót gondolt. A két összeg között szemmel láthatólag áthidalhatatlan a szakadék – erre még maga Marschall Miklós, kulturális ügyekért felelős ex-alpolgármester, jelenlegi kuratórium elnök sem képes saját magával átfedésben megoldani. Most Marschall még a Demszky-kritikáig is eljut, s bár arra azért nem vetemedik, hogy kultúraellenességgel vádolja volt hivatali főnökét, azt megkockáztatja, hogy „kulturális ügyekben régóta rossz tanácsadói vannak”.

Az ellentétek most, a pénzínség idején buktak ki, holott alighanem az alapítástól „kódolva voltak”. Demszky 1992-ben – s jó

darabig még később is – politikai aduként használta a Fesztiválzenekart; az idők változásával azonban egyre terheesebb kolonccá vált számára. Marschall sem állja meg, hogy ne tegyen maró megjegyzést a kulturális kormányzat közönyére – mintha az államnak bármi köze is volna egy fővárosi fenntartású zenekarhoz.

Az állam amúgy is más együttesben – stílszerűen az Állami Hangversenyzenekarban, most Nemzeti Filharmonikusokban – utazik. Mint fenntartó, azzal is kiemelte a sorból ezt a társulatot, hogy miniszteri biztost nevezett ki a felvirágoztatására. Igaz, némiképp puccszerűen: a bejelentés alkalmára összehívott sajtótájékoztatót jószerivel titokban tartották, s a biztos kinevezéséről a zenekar némelyik vezetője, sőt a kultuszminisztérium illetékes tisztségviselője is csupán a helyszínen értesült.

Míndez azonban épp olyan részletkérdés, mint az, hogy Fischer Iváné lesz-e (új néven) a Fesztiválzenekar, vagy Demszky Gáboré (a régien). A staggione-rendszer valószínűleg a sztárzenekar végét jelentené, a csökkentett költségvetés talán csak a fischeri zeneigazgatását. Abban viszont párhuzamot lehet vonni a Fesztiválzenekar és az NFZ között, hogy mindkét esetben a zenei kirakat létrehozása a cél. Ez (bár lehet „villogni” vele a külföld előtt), aligha segít a szimfonikus zenekarok többségének gondjain – azokén, akikre a munka dandárja vár. Ők továbbra is ki vannak szolgáltatva fenntartóik kénye-kedvének, s az egzisztenciális gondjaikra sem jut annyi aggódo figyelem, mint a reflektorfényben tündöklőkre. Vannak persze biztató momentumok is: Hajdu István rádióelnök például kategorikusan cáfolta, hogy amíg ő áll az intézmény élén, valótlan híresztelés az, hogy bármennyit is átcsoportosítanak a rádiós művészeti együttesek – így a Rádiózenekar – költségvetési támogatásából. Hajdu fél évig még biztosan elnök lesz – más zenekarok még ennyi garanciát sem kapnak a jövőre nézvést.

A koncertlátogató nem kíváncsi a hangverseny hátterére – nem is várható el tőle. Meglepetés legfeljebb csak akkor fogja érní, ha azt kell tapasztalnia: a sok bába között maga Beethoven is elveszett.

Csontos János

amely szerint a zenekar létszámát 99 fő közalkalmazottban jelöli ki. Ezzel szemben a zenekar érdekképviselője azt mondja, hogy nem enged a 113-ból. Ennek súlyos létszám- és bérgazdálkodási vonzatai vannak, és hiába ad némi szabadságot az Államháztartási Törvény ebben a kérdésben az intézmény vezetőjének, a cél mégiscsak az, hogy jól és ésszerűen működjünk. A helyzet kényes, hiszen ebben az ügyben az elmúlt két évben a munkáltatói jogok gyakorolói hivatalból eljárak a minisztéri-

umba, miközben a minisztérium rendszeresen tárgyalta a hivatalos vezetőség távollétében az érdekvédelemmel, szükségszerűen közelebből is ismeri tehát a problémát. Dönteni nehéz, annál is inkább, mert minden ilyen döntés precedens értékű lehet. Ilyen pontokon fontos szerepe lehet a miniszteri biztostnak. Speciális jogi és szakmai információkat gyűjthet össze, javasolhat és tanácsolhat a miniszternek.

– Önről köztudott, hogy mindig, minden körülmények között a zenekar érdekeit tartotta és

tartja szem előtt, hogy munkatársai mellett kiáll, minden igyekezetével a nyugodt és biztonságos munkára törekszik, ennek érdekében embereket, tanácsokat elfogad, tárgyal és kompromisszumot köt. Mit gondol, miért éppen Önnel nem közölték azt, hogy miniszteri biztost neveznek ki az együttes élére?

– Valóban lojális vagyok mindaddig, amíg saját értékrendemen belül azt elfogadhatónak tartom. Nemcsak én voltam tájékozatlan, nálam „fontosabb” emberek is voltak, akik azonban, esetleg a sajtóból vagy valamelyik híradóból értesültek minderről.

Jelenleg azonban nem azzal foglalkozom, hogy magyarázatokat keressek, miért nem avattak engem is a titokba, hanem azzal, hogy mindent összevéve nagy valószínűséggel most valóban jobbra fordul a zenekar és a kórus sorsa, mégpedig jelentős mértékben. Ezt tekintem a legfontosabb dolognak. Abban is biztos vagyok, hogy a most kezdődő folyamatban munkatársaimmal a jogszabályok betartásával a legnagyobb emberséggel hozunk majd meg minden döntést – ezt a magam részéről garantálni is tudom. Nagyon bízom benne, hogy nem következik el olyan pillanat, amikor azt kell mondjam: felálllok.

– Lehet-e szerepe a Minisztérium döntésében annak a ténynek, amit Ön is említett legutóbbi beszélgetésünk során, nevezetesen hogy a művészeti bérpótlék minden segítségével és nagyszerűségével együtt sem volt arra elegendő, hogy a művészek lemondhassanak a különmunkákról, a haknikról? Valószínűsíthető olyan szerződés módosítás az augusztusban esedékes emelés megtörténte, amely megtölti a Nemzeti Filharmonikus Zenekar tagjai számára az ilyen különmunkák vállalását?

– Ebben egészen biztos vagyok. Amiről eddig beszéltünk – a nevében is benne van -, egy pótlék. Ahogy bérről (Magyarországon kimagasló bérről) beszélünk majd és nem pótlékról, a munkáltató elvárhatja, hogy a művész minden tehetségét, szorgalmát és energiáját a zenekar szolgálatába állítsa. Akkor is, ha ez, a véleményeink szerint majd Magyarországon kimagasló bér, amiből Magyarországon majd tisztességesen meg is lehet élni, nem több, mint egy németországi „B” vagy „C” kategóriás zenekar kiegészítőjének bére. De mégsem kell majd senkinek olcsó, méltatlan haknikba lovalnia magát, mindenki el tudja tartani a családját, szabad idejében gyakorolhat, vagy felmehet a Mátrába pihenni, jó levegőt szívni.

Nemcsak a magasabb bér okozhat majd komfortérzetet a muzsikuskoknak. Tervezhetőbb lesz életük, egy évre előre órára, napra tudhatják majd a kollégák, mi lesz a dolguk. Ehhez természetesen a partnerek pontosabb tervezése is elengedhetetlen, ami nem mindig rajtuk, mint inkább anyagi lehetőségeiken múlik. Minden év áprilismájusában a következő évad júniusáig kell majd tudni percre pontosan a koncertek, próbák időpontját és műsorát.

Lehetőségünk lesz kiváló művészeket is meghívni, akiket eddig anyagi okok miatt nem hívtunk és ami muzsikusainknak fokozott zenei élményekben lesz részük. Talán nosztalgizhatunk a harmincas évek aranykorán, amikor Weiner Leó egy fél évig próbált egy Mozart műsort a zenekar bemutatkozó koncertjére, ami után a világsztárok egymásnak adták a kilincset, mert mindenki elődünkkel, a Budapesti Hangversenyzenekarral akart játszani. És hasonló „zarándokhely” volt a már Állami Hangversenyzenekar a hatvanas-hetvenes években is. Mindez valószínűleg válhat, ha megkapjuk a szóban forgó pénzt, amiért most dolgozunk. Ezért pedig érdemes többet dolgozni, vitázni, tárgyalni. De érdemes megméretetni is, hiszen van miért.

Tóth Anna

Nem lehet cél a nehézségek állandósítása

Több, mint három évtizedes aktív muzsikálás után cserélte fel hangszerét a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar igazgatói székével Horváth László klarinétművész. Két évvel ezelőtt hangos, nagy publicitású viharok kísérték az előző igazgató távozását és az új érkezését. A körülmények azóta sem kedveznek nyugodtabb légkör kialakulásának, hiszen a fenntartók (Vas megye és Szombathely városa) maguk is komoly likviditási gondokkal küzdenek.

A fizetések alacsonyok, a fluktuáció nagy, az utánpótlás nem igazán megoldott, a tárgyi feltételek hiányosak és a muzsikuskok bizony egyre türelmetlenebbek. Ezzel együtt Országos Szimfonikus Zenekari Fesztiválnak ad otthont a város, új CD-felvételt készített a zenekar és Izaki Masahiro személyében kiváló kvalitású, a tagság által választott karmesterrel dolgozhat két szezonon keresztül. Horváth László tisztában van azzal, mi mindent tudott megvalósítani két évvel ezelőtti elképzeléseiből és azzal is, hogy sok mindennel adós még muzsikusaiknak. Van, amit nem tud, van, amit nem is akar megtenni annak érdekében, hogy pillanatnyi megoldásokkal orvosolja a bajokat, hiszen hite szerint egyetlen cél lebeghet mindannyiuk előtt: minőséget teremteni és azzal állni a közönség elé.

– Két éve beszélgettünk utoljára, amikor Ön lett a zenekar igazgatója. Meglehetősen viharos körülmények között kezdte munkáját, amit a sajtó élénk érdeklődése még csak tovább fodorzott akkoriban. Hogyan sikerült megoldania az akkori gondokat, sikerült-e valahogy „mederbe terelni” a fel-fellángoló indulatokat?

– Sosem szerettem a sajtóban visszhangzó botrányokat és az említett események kapcsán is csak akkor nyilatkoztam – éppen a Zenekarnak –, amikor már valamennyire elcsitultak az indulatok és el lehetett kezdeni dolgozni. Az elmúlt két évben értem el eredményeket, de vannak olyan jellegű tennivalók, amelyekkel nehezebben tudok megbirkózni. Sajnos nem mondhatom el azt, amit Sir László elmondott a miskolci zenekar kapcsán: „Nálunk nyugalom van”. Megol-

dandó problémáimat ugyanakkor nem vagyok hajlandó az újságok hasábjain ország-világ elé tárni. A zenekar nagyon nehezen nyugszik meg és ennek több oka lehet, mindenek előtt anyagi természetűek. Nyugalom nincs, de dolgozni azért dolgozunk.

Döntő volt ez a két év a zenekar fejlődésében, ami például a tagság körében működő különböző grémiumok (például művészeti és közalkalmazotti tanács) és maga a tagság együttműködését illeti. Demokratikusan szavazhattak arra, hogy a két nagyon jó karmester közül, akik mindketten egy egész évadon keresztül dolgoztak az együttesel, ki legyen a zenekar karmestere. Így esett a választás Izaki Masahiro személyére, akinek fellépésével megítélesem szerint egészen új korszak nyílt a zenekar életében. Egy zenekari igazgató

csupán egy irányító; aki valóban inspirálni tudja a muzsikuskokat, az csak a karmester lehet.

– Mennyi időre szól Izaki Masahiro megbízatása?

– Két esztendőre.

– Mi lett azzal a tervével, amiről szintén beszélt már két évvel ezelőtt, nevezetesen hogy országos zenekari fesztivált szeretne rendezni Szombathelyen?

– Folyamatosan és szisztematikusan próbálom megvalósítani mindazt, amit akkor elterveztem. Ez a terv megvalósul, éppen 2000-ben, amikor a magyar millennium alkalmával néhány hét alatt szinte minden magyar szimfonikus zenekar koncertet ad majd Szombathelyen. Azért is fontos számomra, hogy éppen Szombathelyen rendezzük meg ezt a fesztivált, mert itt található az